

Friestad masseuttak

Temarapport naturmiljø

Bjarne Homnes Oddane

Friestad masseuttak

Temarapport naturmiljø

Ecofact rapport: 606

www.ecofact.no

Referanse til rapporten:	Oddane, B. 2017. Friestad masseuttak. Temarapport naturmiljø. Ecofact rapport 606.
Nøkkelord:	Vilt, naturtyper, Hå kommune, konsekvensvurderinger
ISSN:	1891-5450
ISBN:	978-82-8262-604-0
Oppdragsgiver:	Grunn Service AS og Risa AS
Prosjektleder hos Ecofact:	Bjarne Homnes Oddane
Samarbeidspartnere:	
Prosjektmedarbeidere:	
Kvalitetssikret av:	Toralf Tysse
Forside:	Fra planområdet. Foto: Bjarne Homnes Oddane

www.ecofact.no

INNHold

1	FORORD	1
2	SAMMENDRAG	2
3	INNLEDNING	3
4	UTBYGGINGSPLANER OG INFLUENSOMRÅDET	4
4.1	PLANPROGRAM	4
4.2	PLANOMRÅDE OG TILTAKSBESKRIVELSE	4
4.3	INFLUENSOMRÅDE	6
5	MATERIAL OG METODE	7
5.1	METODE FOR FASTSETTING AV VERDI, OMFANG OG KONSEKVENSER	7
5.1.1	<i>Vurdering av verdi</i>	7
5.1.2	<i>Vurdering av omfang</i>	9
5.1.3	<i>Vurdering av konsekvens</i>	10
6	RESULTAT OG VERDISETTING	11
6.1	KUNNSKAPSSTATUS	11
6.2	GENERELLE TREKK	11
6.3	VEGETASJON OG FLORA	13
6.4	VERDIFULLE NATURTYPER I HHT DN´S HÅNDBOK NR. 13	14
6.5	RØDLISTEARTER OG ANDRE FORVALTNINGSRELEVANTE ARTER	14
6.6	VILT	15
6.7	OPPSUMMERING AV VERDI	17
7	OMFANG OG KONSEKVENSS	18
7.1	0-ALTERNATIVET	18
7.2	UTBYGGING	18
7.3	SAMLET VURDERING AV KONSEKVENSS FOR NATURMILJØ	19
8	USIKKERHET	21
9	AVBØTENDE OG KOMPANSERENDE TILTAK	21
10	KILDER	22
10.1	NETTBASERTE KILDER	22
10.2	SKRIFTLIGE KILDER	22
10.3	MUNTlige KILDER	22

1 FORORD

Ecofact har på oppdrag fra Grunn Service AS og Risa AS utarbeidet en konsekvensutredning for temaet naturmiljø i forbindelse med deres planer om utvidelse av masseuttak og plan for tilbakeføringsmasser (rene gravemasser) på Friestad i Hå kommune. Feltarbeidet har blitt utført av Bjarne Homnes Oddane.

November 2017

Bjarne Homnes Oddane

2 SAMMENDRAG

Beskrivelse av oppdraget

Bakgrunnen for konsekvensutredningen er et ønske fra oppdragsgiver om å utvide sine masseuttaksområder på Friestad.

Datagrunnlag

Denne rapporten bygger på eksisterende dokumentasjon av biologisk mangfold (Rapporter, Naturbase og Artskart), samt egen befaringsplanområdet 16. oktober 2017.

Biologiske verdier

Planområdet er totalt påvirket av mennesker i form av masseuttak og jordbruksmark. Området har liten verdi for flora og det er ikke registrert noen sjeldne naturtyper. Planområdet blir imidlertid brukt som beiteområde for rådyr, og to skogsområder innen influensområdet er lokalt viktige leveområder for rådyr. Det finnes sporadisk hare (rødlistet NT) i planområdet, men området peker seg ikke ut som spesielt viktig for arten. Av fugl knyttet til kulturmark hekker det noen par med vipe (rødlistet) innenfor planområdet. Det viktigste området synes å være på fuktig dyrkamark i området ved gårdene. Det forekommer også storspove (rødlistet) innen planområdet, men arten har trolig gått ut som hekkefugl.

Konsekvenser

Det er planer om å utvide masseuttakene og bruke de som massedeponi etter hvert som massen er tatt ut. Etter avslutning vil området bli tilrettelagt for jordbruk (dyrket mark). Utvidelsene vil i stor grad berøre kulturbeite, men også noe dyrket mark. Området har liten verdi for flora og det er ikke registrert noen viktige naturtyper. Området har, i ulik grad, verdi for rødlisteartene vipe (EN), storspove (VU) og hare (NT). Området vil ikke miste all sin verdi for naturmangfold etter avslutning, men området vil bli særlig forringet for vipe. Plan- og influensområdet blir også brukt av rådyr, men de viktigste områdene for rådyr blir ikke berørt av tiltaket.

Verdi, omfang og konsekvens for de ulike registrerte naturverdiene er oppført i tabellen under.

Navn/art	Kategori	Verdi	Omfang	Konsekvens
Vipe	Rødlisteart	Stor	Middels negativt	Middels negativ (--)
Storspove	Rødlisteart	Stor ¹	Lite negativt omfang	Liten negativ (-)
		Ingen ²	Intet	Ubetydelig (0)
Hare	Rødlisteart	Middels	Intet til lite negativt	Ubetydelig (0).
Rådyr	Viltområde	Middels	Lite negativt til intet	Ubetydelig (0)

¹⁾ Dersom området inngår i hjemmeområdet til et par med storspover

²⁾ Dersom storspoven ikke har tilhold her lenger

3 INNLEDNING

Grunn Service AS og Risa AS har hvert sitt masseuttak som grenser mot hverandre på Friestad i Hå kommune. De ønsker å utvide uttaksområdene, samt tilbakeføre (rene gravemasser) slik at området kan brukes til jordbruksområde ved uttakets slutt. Ecofact er blitt engasjert for å gjennomføre konsekvensutredninger for temaet naturmiljø. Denne rapporten bygger på eksisterende dokumentasjon av biologisk mangfold, samt egen befaringsplan områdene 16. oktober 2017. Etter vår vurdering gir det samlede datatilfanget, omfangs- og konsekvensvurderinger gjengitt i denne rapporten et tilfredsstillende beslutningsgrunnlag i forhold til konsekvenser for biologisk mangfold av prosjektet. Temaet utredes også med bakgrunn i naturmangfoldlovens §§ 8-12.

4 UTBYGGINGSPLANER OG INFLUENSOMRÅDET

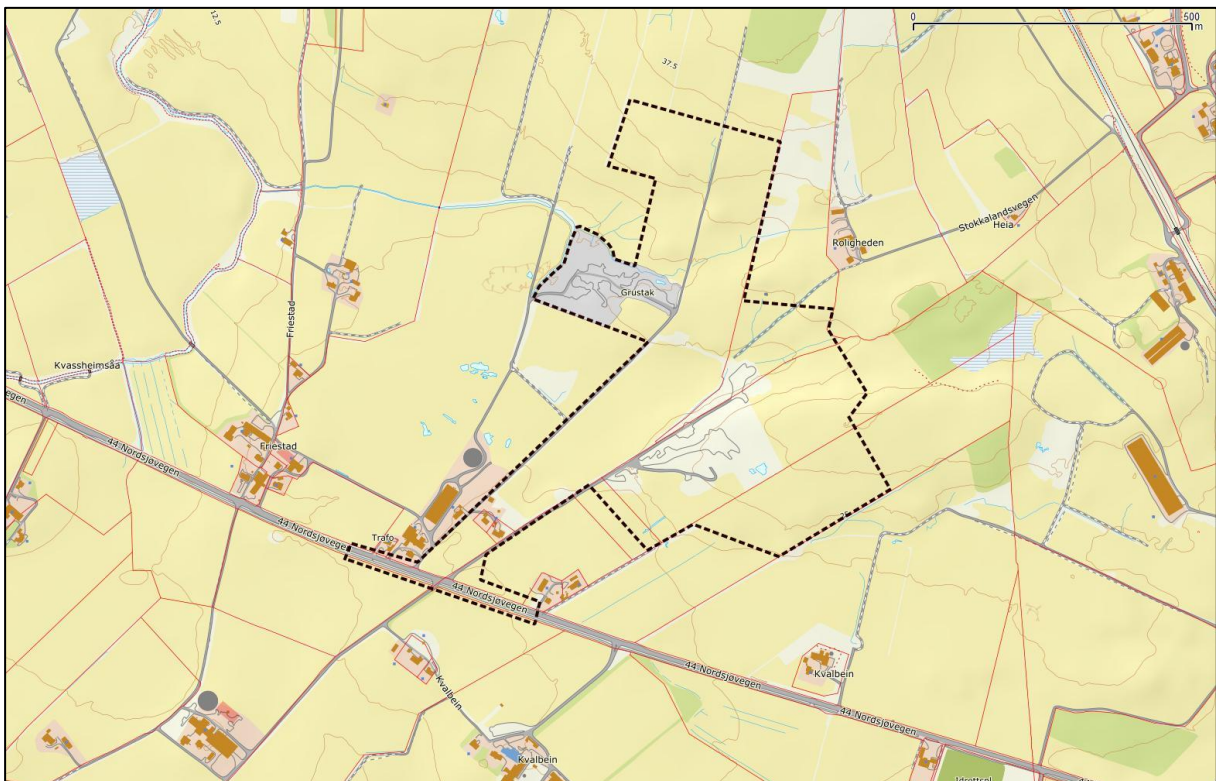
4.1 Planprogram

I planprogrammet står følgende om utredningsbehovet for temaet naturmiljø:

- Naturverdier i området
- Biologisk mangfold

4.2 Planområde og tiltaksbeskrivelse

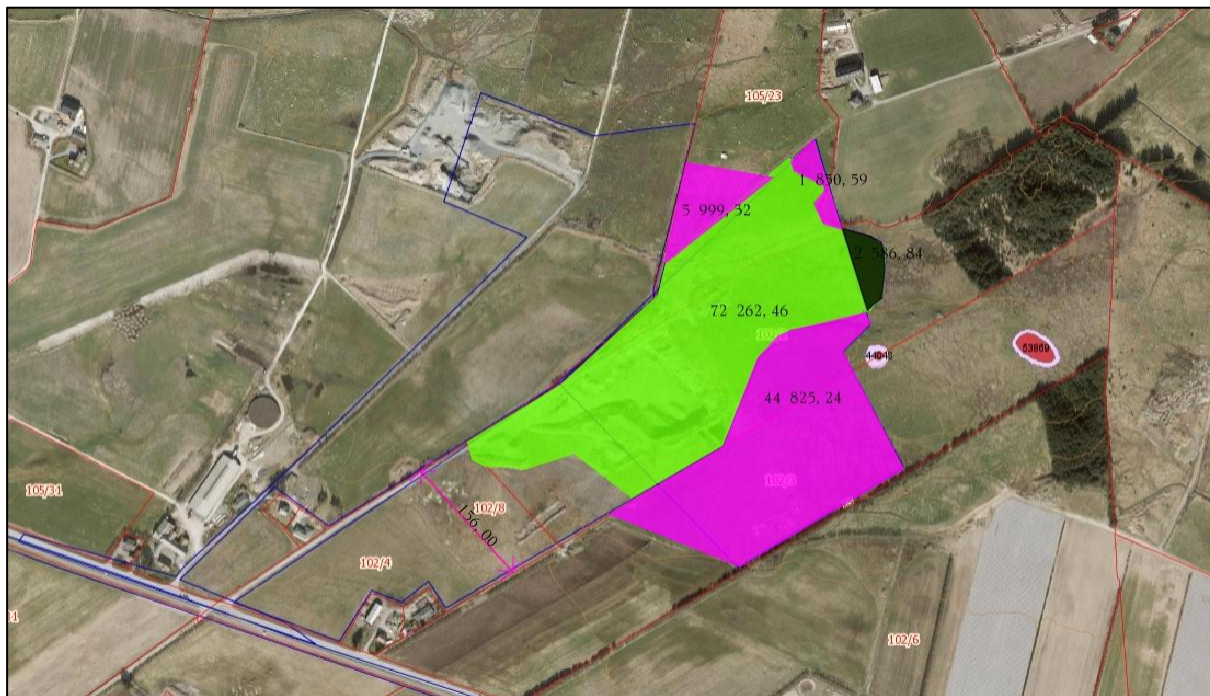
Området ligger på Friestad og Kvalbein, sør for Vigrestad, på eiendom gnr 105 bnr 1 og gnr 102 bnr 2 (se figur 1). Planområdet og omkringliggende arealer er i kommuneplanen avsatt som LNF områder. Nåværende masseuttak til Grunn-Service AS er regulert og godkjent med ett uttak på ca. 14,9 daa. I tillegg er det godkjent oppfylling av masser på et område på rundt 55 daa. Over nabogrensen i sør drives det et tilsvarende større uttak av Risa AS på eiendom gnr 102 bnr 2. Godkjent område er på ca. 114 daa, mye av dette er gjenlagt. Gjenstående areal til å ta ut masser på er 72 daa, hvorav ca. 30 daa er åpnet og i drift. Resten av området brukes som beite for storfe.

Figur 1. Planområdet er markert med svart stiplet linje.

Planen omfatter uttak av fjell for knusing med tilbakeføring av rene gravmasser fra distriktet, samt mulighet for sortering/gjenbruk av disse massene. Høy bygge- og anleggsaktivitet fører til at det i regionen er et stort behov for knust fjell og deponering av gravmasser. Større masseuttak lokalt vil gi flere fordeler sammenlignet med dagens situasjon, hvor en har flere

mindre uttak. Derfor ønsker Grunn–Service AS og Risa AS å lage en samlet plan for hele området. Det berørte området for begge tiltakene er beregnet til ca. 200 daa i tillegg til nåværende regulert areal. Hele området vil bli tilbakeført til et mer produktivt jordbruksområde enn det er i dag.

Figur 2. Grønt område er eksisterende uttak på 72 daa, lilla område er utvidelsen på 55 da. Hentet fra planprogrammet.

Figur 3. Bilde av planlagt utvidelse gnr 105 bnr 1. Hentet fra planprogrammet.

4.3 Influensområde

Med influensområdet menes de forekomster og områder som kan bli direkte eller indirekte berørt av utbyggingsplanene. Planter, vegetasjon og naturtyper vil stort sett bare bli påvirket nært inntil de planlagte inngrepene, mens influensområdet for vilt vil for enkelte arter være større. Influensområdet vil ofte være adskillig mindre i åpent kulturlandskap enn i for eksempel skog. Gjeldende planområde ligger i et åpent kulturlandskap med eksisterende masseuttak, gjødslet kulturbeite og dyrket mark, noe som tilsier at influensområdet for planter, vegetasjon og naturtyper vurderes til å være 20 meter fra direkte inngrep. I anleggsfasen vil det bli forstyrrelser for rådyr og hekkende fugler i nærområdet. Disse vurderingene er skjønnsmessige og er vurdert ut fra de arter av planter og dyr som kan tenkes å bli direkte eller indirekte berørt av tiltaket.

Det forutsettes at det etableres sedimentasjonsbasseng og renseparker under driftsfasen, også etter at området er tilbakeført til jordbruksmark, slik at det ikke blir avrenning til Kvassheimsåna. Det forutsettes også at sedimentasjonsbasseng og renseparker blir riktig dimensjonert og vedlikeholdt. Kvassheimsåna blir ikke konsekvensvurdert i denne rapporten.

5 MATERIAL OG METODE

5.1 Metode for fastsetting av verdi, omfang og konsekvenser

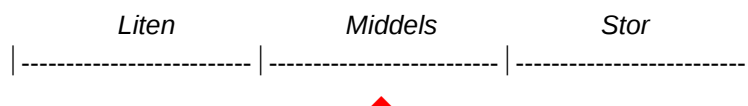
I plan og bygningsloven er det i detalj gjort rede for i hvilke tilfeller staten stiller krav om konsekvensutredning. Kravene til metode er gitt i veiledere og forskrifter. Felles for de ulike fagutredningene er en inndeling i fire faser:

- Registreringsdel
- Verdisetting (områder, objekter, mv.)
- Omfangsutredning
- Konsekvensgradering

Vurderingene av verdi, omfang og konsekvens er basert på metodikk beskrevet i Vegvesenets håndbok V712 – Konsekvensanalyser. Dette systemet bygger på at man, via de foreliggende data, vurderer influensområdets verdi, samt tiltakets omfang i forhold til verdiene. Ved å sammenholde verdi og omfangsvurderingene i et diagram utledes passivt den totale konsekvens for biologisk mangfold. For å komme frem til riktig verdisetting brukes spesielt Norsk Rødliste 2015, samt DN-håndbok 13 (biologisk mangfold) og DN-håndbok 11 (vilt).

5.1.1 Vurdering av verdi

Verdien blir fastsatt langs en glidende skala som spenner fra liten verdi til stor verdi (figur 4), basert på den relative betydningen av området for gjeldende tema. Ulike tema har ulike kriterier for verdisetting.

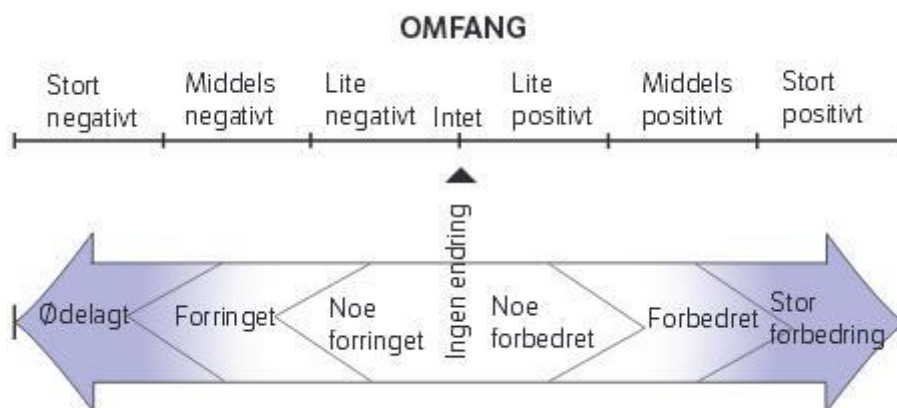
Figur 4. Skala for verdi.

Tabell 1. Verdivurderinger med metodikk iht. vegvesenets håndbok V712.

Kilde	Stor verdi	Middels verdi	Liten verdi
Naturtyper på land, ferskvann og marint www.naturbasen.no DN-Håndbok 13: Kartlegging av naturtyper DN-Håndbok 15: Kartlegging av Ferskvannslokaliteter DN-Håndbok 19: Marine naturtyper	Lokaliteter i verdikategori B og A, herunder utvalgte naturtyper i verdikategori B og A	Lokaliteter i verdikategori C, herunder utvalgte naturtyper i verdikategori C	Areal som ikke kvalifiserer som viktig naturtype
Geologiske forekomster www.naturbasen.no	Geologiske forekomster og områder (geotoper) som i stor grad bidrar til landsdelen eller landets geologiske mangfold og karakter. Prioriteringsgruppe 1 for kvartærgeologi	Geologiske forekomster og områder (geotoper) som i stor grad bidrar til distriktes eller regionens geologiske mangfold og karakter. Prioriteringsgruppe 2 og 3 for kvartærgeologi	Områder med geologiske forekomster som er vanlige for distriktes geologiske mangfold og karakter
Viltområder www.naturbasen.no DN-Håndbok 11: Viltkartlegging	Viltområder og vilttrekk med viltvekt 4-5. Svært viktige viltområder (verdi A)	Viltområder og vilttrekk med viltvekt 2-3. Viktige viltområder (verdi B)	Ikke vurderte områder (verdi C). Viltområder og vilttrekk med viltvekt 1
Funksjonsområder for fisk og andre ferskvannsarter www.naturbasen.no www.artsdatabanken.no lakseregisteret	Viktig funksjonsområde for verdifulle bestander av ferskvannsfisk, f.eks. laks, sjørret, sjørøye, ål, harr m.fl. Nasjonale laksevassdrag. Vassdrag med gytebestandsmål/årlig fangst av anadrome fiskearter >500kg. Viktig område for elvemusling eller rødlistearter i kategoriene sterkt truet EN og kritisk truet CR	Verdifulle fiskebestander, f.eks. laks, sjørret, sjørøye, harr m.fl. Forekomst av ål. Vassdrag med gytebestandsmål/årlig fangst av anadrome fiskearter <500 kg. Mindre viktige områder for elvemusling eller rødlistearter i kategoriene sterkt truet EN og kritisk truet CR Viktig område for arter i kategoriene sårbar VU, nær truet NT	Ordinære bestander av innlandsfisk, ferskvannsfiskearter uten kjente registreringer av rødlistearter
Artsforekomster - Rødlistearter Norsk Rødliste 2015 www.artsdatabanken.no www.naturbasen.no	Forekomster av truede arter, etter gjeldene versjon av Norsk rødliste: dvs. kategoriene sårbar VU, sterkt truet EN og kritisk truet CR	Forekomster av nær truede arter NT og arter med manglende datagrunnlag DD etter gjeldene versjon av Norsk rødliste. Fredete arter som ikke er rødlistet	Ingen kriterier foreligger
Verneområder, nml. Kap V Ulike verneplanarbeider Naturmangfoldloven	Verneområder (nml §§ 35, 37, 38, 39)	Landskapsvernområder (nml §36) <u>uten</u> store naturfaglige verdier	Ingen kriterier foreligger

5.1.2 Vurdering av omfang

Dette trinnet består i å beskrive og vurdere type og omfang av mulige virkninger på ulike registreringer og verdier. Omfanget blir blant annet vurdert ut fra påvirkning i tid og rom, og sannsynligheten for at virkning skal oppstå. Omfanget blir gjengitt langs en trinnløs skala *fra stort negativt omfang til stort positivt omfang* (figur 5).

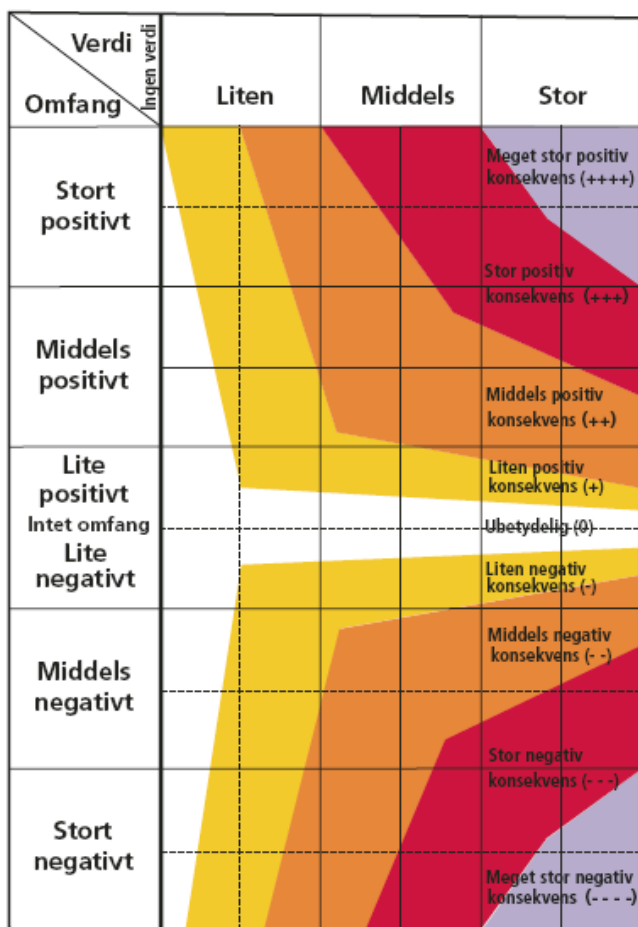
Figur 5. Skala for omfang (Statens Vegvesen 2014).

Omfangsvurderinger er hentet fra Håndbok 140 (Statens Vegvesen 2006). Omfangstabellen er dirkete overførbart til håndbok V712 (Statens Vegvesen 2014). Naturmiljøet blir først og fremst berørt av tiltaket gjennom arealforbruk, arealforringelse eller oppsplitting av sammenhengende naturområder, ved at naturtyper som er leveområder for sårbare arter går tapt eller blir stykket opp.

	Stort positivt omfang	Middels positivt omfang	Lite/intet omfang	Middels negativt omfang	Stort negativt omfang
Viktige sammenhenger mellom naturområder	Tiltaket vil i stor grad styrke viktige biologiske eller landskapsøkologiske sammenhenger	Tiltaket vil styrke viktige biologiske eller landskapsøkologiske sammenhenger	Tiltaket vil stort sett ikke endre viktige biologiske eller landskapsøkologiske sammenhenger	Tiltaket vil svekke viktige biologiske eller landskapsøkologiske sammenhenger	Tiltaket vil bryte viktige biologiske eller landskapsøkologiske sammenhenger
Arter (dyr og planter)	Tiltaket vil i stor grad øke artsmangfoldet eller forekomst av arter eller bedre deres vekst- og levevilkår	Tiltaket vil øke artsmangfoldet eller forekomst av arter eller bedre deres vekst- og levevilkår	Tiltaket vil stort sett ikke endre artsmangfoldet eller forekomst av arter eller bedre deres vekst- og levevilkår	Tiltaket vil i noen grad redusere artsmangfoldet eller forekomst av arter eller bedre deres vekst- og levevilkår	Tiltaket vil i stor grad redusere artsmangfoldet eller forekomst av arter eller bedre deres vekst- og levevilkår

5.1.3 Vurdering av konsekvens

Det siste trinnet i vurderingene består i å sammenholde verdivurderingene og omfanget av tiltaket for derved å utlede den samlede konsekvens i henhold til diagram vist i figur 6.

Figur 6. Konsekvensmatrisen viser hvordan verdi og omfang kombineres for å finne konsekvens (Statens Vegvesen 2014).

Denne sammenstillingen gir et resultat langs en skala fra meget stor positiv konsekvens til meget stor negativ konsekvens (se under). De ulike kategoriene er illustrert ved å benytte symbolene ”-” og ”+” (se tabell 2).

Tabell 2. Oppsummering av konsekvensalternativer og korresponderende symboler

Symbol	Beskrivelse
++++	Meget stor positiv konsekvens
+++	Stor positiv konsekvens
++	Middels positiv konsekvens
+	Liten positiv konsekvens
0	Ubetydelig/ingen konsekvens
-	Liten negativ konsekvens
--	Middels negativ konsekvens
---	Stor negativ konsekvens
----	Meget stor negativ konsekvens

6 RESULTAT OG VERDISETTING

6.1 Kunnskapsstatus

På Artskart (8. november 2017) finnes det ingen registreringer i plan- og influensområdet. I Naturbase er det heller ingen registrerte naturtyper i planområdet. Det er imidlertid registrert to lokaliteter med kystlynghei nært inntil plangrensen. Det vurderes at disse ligger utenfor influensområdet, da tiltaket ikke vil føre til endret hydrologi eller avrenning til disse lokalitetene. I Temakart Rogaland ligger det inne to viltområder i plan- og influensområdet. Begge er leveområder for rådyr. Det ble gjennomført en befarings i planområdet 16. oktober 2017 av Bjarne Homnes Oddane.

6.2 Generelle trekk

Berggrunn og sedimentforhold

I henhold til NGUs berggrunnskart består berggrunnen hovedsakelig av monzonitt, kvartsmonzonitt, mangeritt til gabbro, gneis og amfibolitt. Med unntak av amfibolitt, er dette harde bergarter som forvitrer sakte, og som dermed avgir lite plantenæringsstoffer. Berggrunnen er imidlertid dekket med morene og stedvis torvavsetninger.

Topografi og bioklimatologi

Undersøkelsesområdet er forholdsvis flatt, med en svak sørlig og sørvestlig eksponering. Området består av grasmark og er helt uten skog. Normal årsnedbør (i perioden 1971 - 2000) ligger på mellom 1500 og 2000 mm (www.senorge.no). I henhold til Nasjonalatlas for Norge – Vegetasjon (Moen 1998) ligger planområdet i boreonemoral vegetasjonssone, i sterkt oseanisk seksjon (BN-O3).

Menneskelig påvirkning

Hele plan- og influensområdet er sterkt påvirket av mennesker i form av bebyggelse, dyrka mark, gjødslet kulturbeite, masseuttak og massedeponi (se figur 5, 6 og 7).

Figur 7. Hele plan- og influensområdet er sterkt påvirket av mennesker i form av bebyggelse, dyrka mark, gjødslet kulturbeite, masseuttak og massedeponi.

Figur 8. Eksisterende masseuttak i planområdet. Foto: Bjarne Homnes Oddane

Figur 9. Store deler av planområdet består av gjødslet kulturbeite. Foto: Bjarne Homnes Oddane

6.3 Vegetasjon og flora

Dette kapittelet beskriver kort den generelle vegetasjonen og floraen i planområdet.

Vegetasjonen i området er totalt dominert av jordbruksvirksomhet. En god del av planområdet består av dyrket mark som i hovedsak blir brukt til grasproduksjon. Den andre halvparten består av gjødslet kulturbeite. En del av beitet er ikke lenger i bruk, og her har det begynt å akkumuleres gress, men ennå er det ingen oppvekst av trær her. På grunn av at området er gjødslet dominerer ulike gressarter sterkt. Av noterte arter nevnes vanlig høymol, englodnegras, kveke, lyssiv, stornesle, hundegras, myrtistel, åkertistel, løvetann, landøyda og strandrøyr. Flere steder er det fuktige søkk med åpne grøfter med blant annet ryllsiv, lyssiv, mjølke, englodnegras og grøflesoleie. Øst i planområdet (nord-nørdøst for Risa sitt masseuttak) er det et søkk i terrenget med et fuktsig. Også her er det oppgjødslet, men gjødselspreget er ikke så gjennomgående, og arter som tepperot og blåtopp ble registrert. Et område som trolig har blitt revegetert fra åpen jord domineres av lyssiv (figur 13). Andre arter funnet her var englodnegras og ryllsiv.

Figur 10. Dyrka mark med grasproduksjon. Foto: Bjarne Homnes Oddane

Figur 11. Gjødslet kulturbeite. Foto: Bjarne Homnes Oddane

Figur 12. Fuktig gjødslet kulturbeite i bunn av dalsøkket. Foto: Bjarne Homnes Oddane

Figur 13. Lyssiv på brakklagt jord. Foto: Bjarne Homnes Oddane

6.4 Verdifulle naturtyper i hht DN's håndbok nr. 13

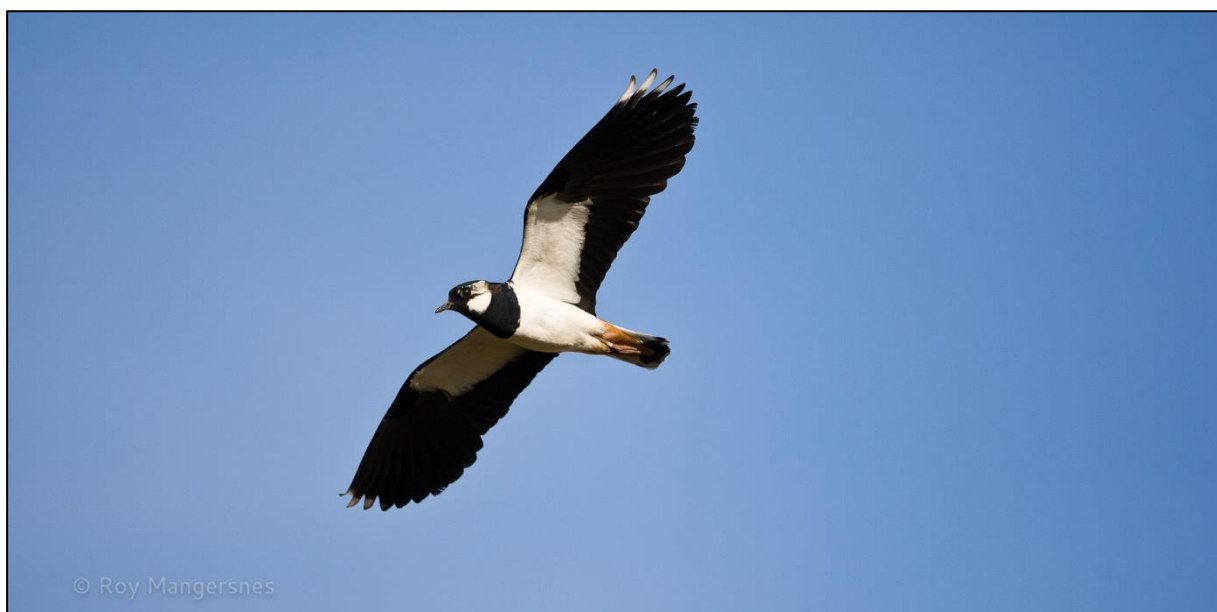
Det ble ikke registrert noen verdifulle naturtyper i hht DN's håndbok nr. 13. Hele arealet i planområdet består av dyrket mark, gjødslet kulturbeite og masseuttak. Dette er habitat som sjelden gir grunnlag for naturtyper i hht DN's håndbok nr. 13.

6.5 Rødlistearter og andre forvaltningsrelevante arter

Det er ingen registreringer av rødlistearter i de ulike offentlige databasene. Det burde potensielt vært registreringer av kulturmarksbetinga fuglearter her, men årsaken ligger nok i at området i liten grad er synlig fra offentlig vei. Planområdet består i all hovedsak av dyrket mark, gjødslet kulturbeite og masseuttak, noe som ikke gir grunnlag for forekomst av mange arter. Det er imidlertid noen kulturmarksbetinga fuglearter som er rødlistet, og mer eller mindre knyttet til slike habitater. Feltarbeidet ble utført på en årstid der det ikke er mulig å registrere hekkeforekomsten til fugl. Grunnlaget for status er derfor basert på intervju med grunneiere, samt en rapport som viser «vipehotspots» på Jæren basert på tellinger gjort i perioden 2011-2013 (Mjølvsnes 2014). Nedenfor er de ulike artene listet opp med en beskrivelse.

Vipe (EN)

Vipe har hatt en sterk bestandsnedgang i Norge de siste 10-årene, og er nå listet som sterkt truet på rødlisten. I et studieområde på Jæren, med gjennomgående høy tetthet av vipe, er det vist en nedgang i hekkebestand på 44 % for 15-års perioden 1997-2011 (Byrkjedal m. fl. 2012). Det er ikke registrert noen «vipehotspots» i plan- og influensområdet (Mjølvsnes 2014). Det hekker noen par med vipe i planområdet ifølge grunneierne (Bjørn Friestad og Ole Magnar Undheim *pers. medd.*). Vipene hekker i all hovedsak på dyrket mark, men enkelte par kan hekke på kulturbeite. De hekker oftest på dyrket mark nær gården hvor jorda er nokså fuktig.

Figur 14. Vipe. Foto: Roy Mangersnes

Storspove (VU)

Hekkefugltakseringer viser en gjennomsnittlig årlig bestandsnedgang i Norge på 4,4 % for perioden 1996-2013. Dette indikerer en nedgang i størrelsesorden 45 % for siste 15-års periode, og samlet for Europa er bestandsnedgangen også ca. 20 % for 15-års perioden 1998-2012 (Henriksen og Hilmo 2015). Grunneierne (Bjørn Friestad og Ole Magnar Undheim *pers. medd.*) har tidligere år registrert storspove i hekkesesongen i planområdet, men begge mener at arten har forsvunnet som hekkefugl de siste årene.

Hare (Jærhare) (NT)

Harebestanden i Norge har hatt en nedgang på minst 15 % i tre generasjoner (10 år), og arten står oppført på rødlisten som nær truet. I planområdet er det registrert hare, men det er lenge mellom hver gang arten blir sett hare her, og planområdet er trolig ikke spesielt viktig for arten (Bjørn Friestad og Ole Magnar Undheim *pers. medd.*). Det er trolig at haren bruker planområdet sporadisk på samme måte som arealene rundt.

Tabell 3. Verdisetting av de ulike rødlisteartene i plan- og influensområdet.

Art	Rødlistestatus	Funksjonsområde	Verdi
Vipe	EN- Sterkt truet	Hekkeområde	Stor
Storspove	VU - Sårbar	Hekkeområde - utgått	Stor
Hare	NT - Nær truet	Leveområde - sporadisk	Middels

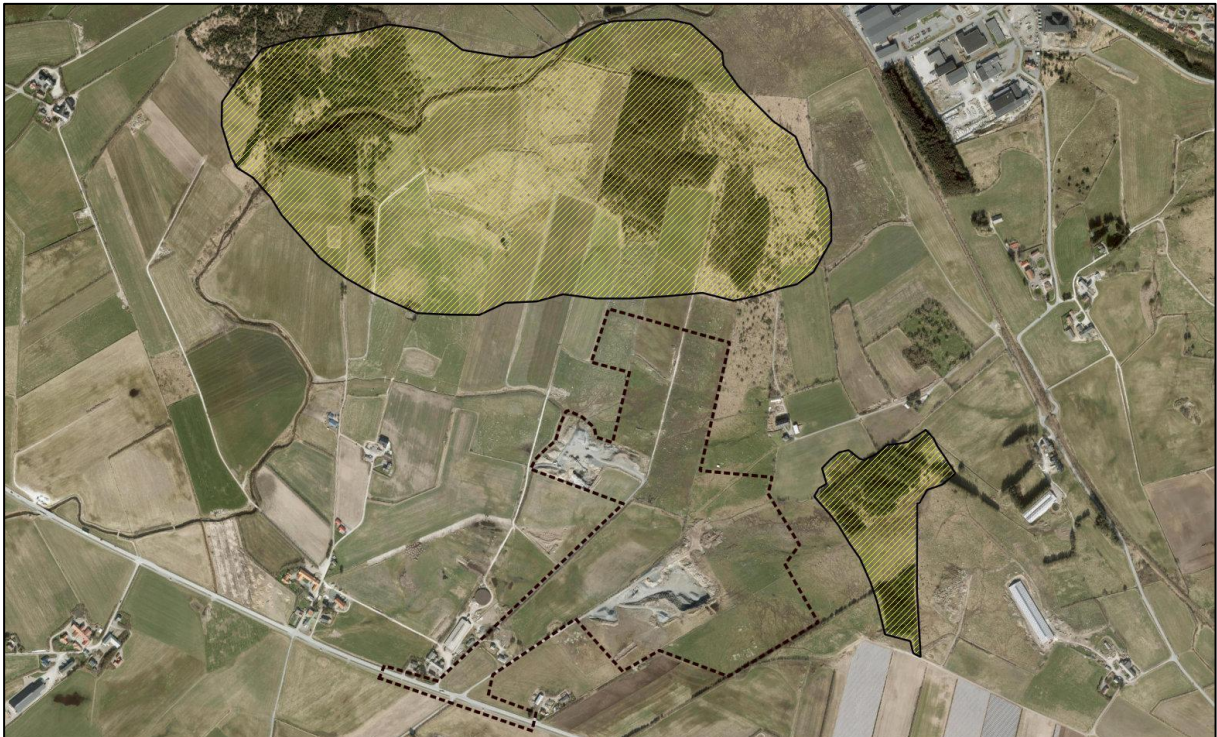
6.6 Vilt

På Artskart (8. november 2017) finnes det ingen registreringer av vilt i plan- og influensområdet. Det burde potensielt vært noen registreringer av kulturmarksbetinga fuglearter, og årsaken ligger nok i at området i liten grad er synlig fra offentlig vei. Ifølge grunneiere (Bjørn Friestad og Ole Magnar Undheim *pers. medd.*) er det mindre vipe nå enn tidligere. Det samme gjelder for storspove som nå er forsvunnet fra området. De har registrert at vipen hekker mest på dyrket mark, og i planområdet hekker det bare noen par vipe på dyrket mark nær gården. Her er jorden forholdsvis fuktig. Fuktig dyrket jord (gjerne med stående vann på vinteren/høsten) er trolig en viktig faktor for vipene på Jæren (egne observasjoner). Vipe verdisettes i kapittel 6.5 Rødlistearter og andre forvaltningsrelevante arter.

Under befaringen ble det sett tre rådyr som lå i høyt gress på et brakklagt jorde nord i området. Dyrene sprang videre inn i skogen nord for planområdet. Det ble også sett et annet rådyr rett sør for Risa sitt anleggsområde. Det var en del rådyrspor rundt om i anleggsområdene, noe som tyder på at rådyrene er habituert i større eller mindre grad til denne aktiviteten. I viltbase er det registrert to leveområder for rådyr som ligger i plan- og influensområdet. Det ene området ligger rett nord for planområdet, og det andre overlapper

med planområdets østre del. Det største viltområdet består av barskog, kystlynghei og dyrket mark, og har nok en grov avgrensning. Det minste av viltområdene ligger på kulturbeite, og delvis også inn i masseuttaket. Dette området har ingen spesiell funksjon for rådyr utover det som er vanlig på all jordbruksmark i området, og faller dermed ut som viltområde.

Skogen rett øst for planområdet fungerer imidlertid som skjul for rådyr. Dette området blir registrert som nytt viltområde for rådyr. Rådyr på Jæren har stort sett gode beiteområder, sommer som vinter. Rådyr er imidlertid helt avhengig av skjulesteder i det åpne Jærlandskapet, og slike små skogholt får dermed en lokal verdi for rådyr. Begge områdene får viltvekt 2 for rådyr.

Figur 15 Viktige funksjonsområder for rådyr er markert med gule polygoner. Planområdet er markert med svart stiptet linje.

Figur 16. Rådyr fotografert i planområdet under befaring. Foto: Bjarne Homnes Oddane

Det finnes litt hare (jærhare) i området i samme omfang som det gjør ellers i regionen. Arten har trolig gått tilbake de siste årene, da hare ikke er blitt sett av grunneiere de siste årene. Arten blir ikke gitt viltvekt i planområdet.

I de fuktige dragene på de kulturbeitene ble det under befaringen skremt opp totalt 12 enkeltbekkasin. Slike områder er gode rasteområder på høsten for enkeltbekkasin. Området er imidlertid ikke så viktig for arten at det gir grunnlag til å avgrense en viltlokalitet, da den også er vanlig å finne i samme mengde på fuktig dyrka mark rundt om i hele regionen.

6.7 Oppsummering av verdi

Planområdet er totalt påvirket av mennesker i form av masseuttak og jordbruksmark. Området har liten verdi for flora, og det er ikke registrert noen viktige naturtyper her. Planområdet blir imidlertid brukt som beiteområde for rådyr, og to skogsområder i influensområdet er lokalt viktige leveområder for arten. Det finnes sporadisk hare (rødlistet) innen planområdet, men området peker seg ikke ut som spesielt viktig for arten. Av fugl knyttet til kulturmark hekker det noen par med vippe (rødlistet) i planområdet. Det viktigste området synes å være på fuktig dyrka mark i området ved gårdene. Det forekommer også storspove (rødlistet) i planområdet, men arten har trolig gått ut som hekkefugl.

I tabell 4 under er de ulike registrerte verdiene i plan- og influensområdet listet opp.

Tabell 4. Oversikt over registrerte verdier innen undersøkelsesområdet.

Navn/art	Kategori	Verdi
Vippe	Rødlistetart	Stor
Storspove	Rødlistetart	Stor
Hare	Rødlistetart	Middels
Rådyr	Viltområde	Middels

7 OMFANG OG KONSEKVENNS

7.1 0-alternativet

I utredningen vurderes tiltaket opp mot 0-alternativet, som er forventet utvikling i området dersom planene ikke realiseres. Vi er ikke kjent med andre planer i området, slik at omfanget vurderes mot dagens tilstand i området. *Omfang og konsekvens av tiltaket vurderes opp mot 0-alternativet, som per definisjon har intet omfang og ubetydelig konsekvens (0)*

7.2 Utbygging

Det er planer om å utvide masseuttakene og bruke de som massedeponi etter hvert som massen er tatt ut. Etter avslutning vil området bli tilrettelagt for jordbruk (dyrka mark). Utvidelsene vil i stor grad berøre gjødslet kulturbeite, men også noe dyrket mark (se figur 2 og 3). Omfanget for hver enkelt verdisatt biologiske forekomst blir vurdert. Det vil også bli gitt en samlet vurdering av omfanget og konsekvens.

Naturtyper

Det er ingen registrerte naturtyper innen planområdet.

Rødlistearter og andre forvaltningsrelevante arter

Vipe

Det er noe usikkerhet knyttet til vipenes bruk av planområdet. Det legges til grunn at det kan hekke et par på kulturbeitet, samt noen par på jordene i området nede ved gården. Det ser ut til at vipene foretrekker/tiltrekkes mest av dyrket mark som hekkeplass (Ingvar Byrkjedal pers. medd.). Også i planområdet opplyser grunneierne at mest par hekker på dyrket mark. Dette er imidlertid trolig en økologisk felle for vipene. Dyrket mark drives veldig intensivt med kort tid mellom gjødsling, pløying og første slått, samt kort tid mellom første og andre slått. Hekkesuksessen er normalt svært lav i slike habitat. Studier viser at det er større overlevelse (større hekkesuksess) for vipper som hekker på beitemark. Studier viser også at vipper som hekker i et landskap med mosaikk mellom teiger med ulik bruk har større hekkesuksess enn vipper som hekker i områder med store teiger med dyrket mark (Ingvar Byrkjedal pers. medd.). En stor del av dietten til vipper er meitemark og stankelbeinslarver. Disse går nærmere overflaten i fuktig jord enn i tørr jord, og er dermed mer tilgjengelig for vipe. Særlig i tørre somre kan meitemarken gå for dypt for vipen dersom jorda tørker opp. Vipper foretrekker å hekke på mark med fuktig jord, og gjerne i områder som har vannansamlinger høst og vinter (bl.a. Mjølåsnes 2014, egne obs.). Tiltaket vil føre til redusert leveområde under driftsperioden og noe forringet leveområde etter at området er tilbakeført til jordbruksformål. Dette på grunn av at noe av mosaikken i landskapet forsvinner, og for at de fuktige kulturbeitene forsvinner. Selv om det hekker færre par vipper her, viser slike områder seg å ha betydning for vipene. Omfanget vurderes til å være middels negativt for vipene som hekker her. Dette begrunnes med at vipene vil kunne søke andre egnede hekkeområder i

driftsperioden, og at området trolig vil bli egnet for hekkende vipper etter avsluttet deponi. *Med stor verdi og middels negativt omfang blir konsekvensen middels negativ (--).*

Storspove

Det hekkes trolig ikke storspove i planområdet, da grunneiere ikke har sett arten i de siste årene. Planområdet vurderes ellers ikke å ha godt egnede reirhabitat for arten. Slike områder finnes imidlertid nord for planområdet (kystlynghei). Planområdet kan nok inngå i hjemmeområdet til et storspovepar, og brukt til bl.a. fødesøking, da storspoven har store hjemmeområder. Tiltaket vil føre til redusert leveområde for storspove under driftsperioden, og noe forringet leveområde etter at området er tilbakeført til jordbruksformål. For hjemmeområdet til dette paret med storspove vurderes det totale omfanget til å være lite negativt. Siden statusen til storspove i planområdet er noe usikker, konsekvensvurderes to alternativer:

a) Storspoven har ikke lengre tilhold her

Med ingen verdi og intet omfang blir konsekvensen ubetydelig (0)

b) Området inngår i hjemmeområdet til et par med storspover

Med stor verdi og lite negativt omfang blir konsekvensen liten negativ (-).

Hare

Hare bruker sporadisk planområdet, men det er lenge mellom hver gang det blir sett hare her så planområdet er trolig ikke spesielt viktig for arten. Tiltaket vil føre til redusert leveområdet for hare under driftsperioden og noe forringet leveområde etter at området er tilbakeført til jordbruksformål. Planområdet har en marginal betydning for hare og omfanget vurderes til å bli intet til lite for hare. *Med middels verdi og intet til lite negativt omfang blir konsekvensen ubetydelig (0).*

Andre viltområder

Det er registrert to leveområder for rådyr i influensområdet. Disse leveområdene består av skog som fungerer som skjulested. Slike skjulesteder er viktige for rådyr i et åpent intensivt drevet jordbrukslandskap. Tiltaket vil kunne virke forstyrrende på rådyr i driftsfasen, men observasjoner gjort under feltbefaringen viser at rådyrene er habituert til denne aktiviteten. En omgjøring fra kulturbeite til dyrket mark vil ikke redusere beiteområdene for rådyr. Imidlertid kan det føre til noe høyere dødelighet på grunn av at økt risiko for at kje går i slåmaskinen med økt slåtteareal. Omfanget av tiltaket vil trolig ha minimalt å si for rådyrstammen i området, og omfanget vurderes til å bli lite negativt til intet for rådyr. *Med middels verdi og lite negativt til intet omfang blir konsekvensen ubetydelig (0).*

7.3 Samlet vurdering av konsekvens for naturmiljø

Det er planer om å utvide masseuttakene og bruke de som massedeponi etter hvert som massen er tatt ut. Etter avslutning vil området bli tilrettelagt for jordbruk (dyrket mark).

Utvidelsene vil i stor grad berøre gjødslet kulturbeite, men også noe dyrket mark. Området har liten verdi for flora og det er ikke registrert noen viktige naturtyper. Området har, i ulik grad, verdi for rødlisteartene vipe (EN), storspove (VU) og hare (NT). Området vil ikke miste all sin verdi etter avslutning, men særlig for vipe vil området kunne bli forringet. Plan- og influensområdet blir også brukt av rådyr, men de viktigste områdene for rådyr blir ikke berørt av tiltaket.

Verdi, omfang og konsekvens for de ulike registrerte naturverdiene er oppført i tabell 5.

Tabell 5. Oppsummering av konsekvenser for naturmiljø

Navn/art	Kategori	Verdi	Omfang	Konsekvens
Vipe	Rødlisteart	Stor	Middels negativt	Middels negativ (--)
Storspove	Rødlisteart	Stor ¹	Lite negativt omfang	Liten negativ (-)
		Ingen ²	Intet	Ubetydelig (0)
Hare	Rødlisteart	Middels	Intet til lite negativt	Ubetydelig (0).
Rådyr	Viltområde	Middels	Lite negativt til intet	Ubetydelig (0)

¹⁾ Dersom området inngår i hjemmeområdet til et par med storspover

²⁾ Dersom storspoven ikke har tilhold her lenger

Kravene i naturmangfoldlovens §§ 8-12 blir oppfylt gjennom denne rapportens innhold.

Ifølge § 10 i Naturmangfoldloven skal tiltaket vurderes ut fra den samlede belastningen som økosystemet er eller vil bli utsatt for. Planområdet består i all hovedsak av ett økosystem – kulturmark. Dette kan igjen deles inn i dyrket mark og kulturbeite. Kulturmarken inngår i et stort og sammenhengende intensivt drevet jordbrukslandskap som omfatter hele Jæren. Dette landskapet er leveområde for blant annet vipe, storspove, hare og rådyr. Planområdet inngår som en liten bit av dette store landskapet. Kulturbeite, og særlig de som har en viss fuktighet, har i dette landskapet en større betydning for fugle- og dyrelivet enn dyrka marka rundt. Selv om det finnes mange tilsvarende lokaliteter i regionen, er det i utgangspunktet uheldig med en bit for bit nedbygging som i liten grad blir fanget opp. Dette er særlig uheldig i et pressområdet som det Jæren er. Imidlertid er det her snakk om å tilbakeføre arealet til jordbruksmark (men av mindre verdi enn dagens), slik at den samlede belastningen for de biologiske verdiene som følge av dette tiltaket vurderes som liten.

8 USIKKERHET

Siden feltarbeidet er gjort på høsten, er det ikke mulig å få full oversikt over hekkende fugl og områdebruken til disse. Dataene for fugl stammer fra grunneierne og rapporten *Vipa på Jæren. 3 år med vipetellinger i Klepp, Time og Hå* (Mjølshes 2014), og er ikke helt eksakte for det aktuelle undersøkelsesområdet. De ulike verdifulle artene er i stor grad likevel fanget opp, og de biologiske verdiene vurderes som godt nok kartlagt i forhold til å kunne verdisette disse. Omfangsvurderingene bygger på gode planbeskrivelser. Med en liten usikkerhet knyttet til verdiene (på grunn av befaringstidspunkt) og gode planbeskrivelser, vurderes usikkerheten rundt konsekvensene som forholdsvis små.

9 AVBØTENDE OG KOMPANSERENDE TILTAK

Generelt må det ved anleggsarbeid gjennomføres tiltak for å unngå forurensning til luft, vann og jord. Prosesser som fører til vann med høy pH, høyt nitrogeninnhold (sprengstein) eller fare for tilslamming med finpartikulært materiale er særlig viktige å ha kontroll på.

Rensdammer kan med fordel utarbeides på en måte som gjør de attraktive for fugl slik som vipe.

Som kompenserende tiltak kan det lages biomangfolddammer med slake kanter spesielt tilrettelagt for vadefugl slik som vipe.

10 KILDER

10.1 Nettbaserte kilder

Artskart: <http://artskart.artsdatabanken.no/default.aspx>

Naturbase: http://dnweb12.dirnat.no/nbinnsyn/NB3_viewer.asp

Norges geologiske undersøkelse: <http://www.ngu.no/no/hm/Kart-og-data/>

10.2 Skriftlige kilder

Direktoratet for naturforvaltning 2000. *Viltkartlegging. DN-håndbok 11.*

DN - Direktoratet for naturforvaltning 2006. *Kartlegging og verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13, 2. Utgave 2007.*

Fremstad, E. & Moen, A. 2001. Truete vegetasjonstyper i Norge. Rapport botanisk serie 2001-4. NTNU.

Gederaas, L., Moen, T.L., Skjelseth, S. & Larsen, L.-K. (red.) (2012): *Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012*. Artsdatabanken, Trondheim.

Henriksen S. og Hilmo O. (red.) 2015. *Norsk rødliste for arter 2015*. Artsdatabanken, Norge.

Mjølunes, K. (2014): *Vipa på Jæren. 3 år med vipetellinger i Klepp, Time og Hå.* Oppdragsrapport for Naturvernforbundet i Rogaland. Mangfold Rapport 1 - 2014

Statens Vegvesen (2006): *Konsekvensanalyser – Håndbok 140.*

Statens vegvesen (2014): *Konsekvensanalyser. Håndbok V712*

10.3 Muntlige kilder

Bjørn Friestad (Grunneier)

Ingvar Byrkjedal (Førsteamanuensis ved avdeling for naturhistorie, Universitetsmuseet i Bergen)

Ole Magnar Undheim (Grunneier)